

Studiehandledning

Sociala relationer, lärares ledarskap och konflikthantering Kurskod 976G06

Linköpings universitet – Yrkeslärarprogrammet

2020

Detta är en förkortad version av den studiehandledning som finns i sin full längd i Lisam och som du har fått dig skickad via din studentmail.

Under bearbetning

Med hänsyn till osäkerhet inför höstterminen 2020 kommer de första två tillfällena att ske på distans. Observera att vi ändå vill att du viker kursdagarna för att kunna delta på distans via digitala plattformar. Denna studiehandledning kan komma att uppdateras med kort varsel.

Vissa förändringar från originaltexten är skrivna i rött.

Åsa Mårtensson

Ht 2020

Förord

Välkommen till kursen Sociala relationer och lärares ledarskap på yrkeslärarprogrammet. Kursen omfattar 7,5 hp och går på distans, halvfart.

Att arbeta som lärare i skolan handlar idag till hög utsträckning om att hantera och leda grupper av elever, att skapa ett klassrums-/arbetsklimat som på bästa sätt gör det möjligt för lärare att undervisa och för elever att lära sig såväl olika yrkes- som skolämnen samt frågor som rör värden, normer och socialt samspel.

Mot bakgrund av detta utgör socialpsykologin, inklusive ämnen som grupprocesser, social påverkan, socialisation, ledarskap, identitet, konflikthantering och mobbning, ett betydelsefullt kunskapsfält för lärare. I skolan arbetar du främst mot elever men möter även kollegor inom andra ämnen och på andra program, elevernas föräldrar och alla elever kommer från grundskolan. Du som yrkeslärare har dessutom relationer med handledare på apl, dvs. dina f.d. kollegor och elevernas blivande arbetskamrater vilket komplicerar mönstret av relationer i din yrkesvardag. För att få en inblick i vad Skolinspektionen fann vid en oanmäld inspektion med fokus på lärarstöd på yrkesprogram uppmanar jag dig att läsa Skolinspektionen (2016) *Lärarstöd och arbetsformer i gymnasieskolans yrkesprogram* som du hittar på Skolinspektionens hemsida.

Terminen startar den 17 augusti men du använder första veckan till att sätta dig in i vad kursen ska handla om och börja läsa kurslitteraturen för att förbereda dig för första NU dagen. Besök kursens hemsida i Lisam senast onsdag den 19 augusti för ett digitalt upprop. I kursen samarbetar vi med KPU, Kompletterande pedagogisk utbildning, dvs den korta ämneslärarutbildningen. Föreläsningar kommer ske gemensamt i stor grupp. Ni ska alla ta emot elever från grundskolan och samarbeta med ämneslärare på era skolor/utbildningar därför är det viktigt att ni redan under utbildningen lär känna varandra och får en inblick i varandras värld.

I den här kursen tar vi ett steg mot ökad självständighet i dina akademiska studier. En stor del av kursens budget är lagd på de fysiska träffarna här på campus. Det är viktigt att du förbereder dig genom att läsa in dig på det som vi här kallar ”seminarieuppgifter” som om de vore uppgifter som ska lämnas in. Ta med dig dina anteckningar och tankar kring frågeställningarna som presenteras i uppgifterna och var beredd att stöta och blöta dina tolkningar med föreläsare och kollegor på NU-dagarna. Det är under seminarierna som du får återkoppling på dina funderingar och inte genom individuell återkoppling på uppgifter. Läs igenom hela studiehandledningen för att sätta dig in i kursens innehåll och examinationsuppgift – om du har frågor om den har vi ett tillfälle speciellt för dessa frågor. De kunskaper som du får med dig via seminarier och workshop kommer till stor användning vid tentaskrivandet.

Syftet med denna studiehandledning är att underlätta studierna genom att tydliggöra kursens mål, innehåll och examinationsformer. Studiehandledningen ska ses som ett levande dokument, som med lärarnas och studenternas hjälp kan förbättras, uppdateringar kan komma att göras. Synpunkter är därför välkomna såväl under som efter kursen.

Lycka till med studierna!

Kursens mål och förväntade studieresultat

Efter kursen ska studenten kunna:

- analysera och diskutera sociala relationer och samspel i skolan med hjälp av socialpsykologiska begrepp
- analysera och diskutera sociala processer, jämställdhet och jämlikhet med genusvetenskapliga begrepp
- beskriva och diskutera innebörden i centrala begrepp och modeller som rör lärares ledarskap i förhållande till individuella processer och gruppprocesser
- analysera och diskutera konflikter med hjälp av konflikthanteringsmodeller
- analysera och diskutera sätt att förebygga och motverka olika former av kränkande behandling
- analysera och diskutera bruket av grupparbete som arbetsform i yrkesundervisning

Kursinnehåll och arbetsformer

I kursen studeras fenomen så som sociala relationer, grupper och gruppprocesser, jämställdhet, jämlikhet, konflikter och konflikthantering i undervisningssituationer. Kursinnehållet bearbetas bland annat genom litteraturstudier, diskussioner, grupparbeten samt rollspel, **vilka tyvärr kommer att begränsas till digitala versioner under hösten 2020. Detta gäller även att vi i vanliga fall låter de studerande öva sig i att omsätta teorier kring lärares ledarskap genom att aktivt öva på ledarrollen i form av rollspel och därmed utmana sitt agerande som ledare.** I kursen kommer de studerande att fördjupa sin förståelse för konflikter och konflikthantering i undervisningssammanhang. Genom att aktivt medverka vid seminarier och grupparbeten ges möjlighet att utveckla modeller för att hindra och avstyra konflikter, mobbning och annan kränkande behandling.

Den studerandes enskilda studier inom ramen för kursen kommer att stödjas med föreläsningar, seminarier och arbetsgrupper. Vid föreläsningarna utvecklar, fördjupar och förklarar lärare och forskare centrala delar av kursens innehåll.

Seminarier genomförs i olika former och leds av campuslärare. Läs de frågeställningar och den litteratur som presenteras här i studiehandledningen för att förbereda dig för vart och ett av seminarierna. Avsikten är att seminariegruppen ska vara en resurs och ett gott stöd för studenternas kunskapstillägna. Där kan frågor och funderingar ventileras, litteratur diskuteras och uppgifter bearbetas. En viktig komponent för att seminariegruppernas arbete ska bli generativt är att de studerande har ett intresse av att tillägna sig professionsrelevanta kunskaper och ambitionen att bedriva akademiska studier av god kvalitet. Genom att se seminarierna som lärtillfällen för sig själva och andra, och därför alltid komma väl förberedd till dessa, bidrar studenterna till att skapa goda förutsättningar för en gynnsam studiemiljö och ett meningsfullt lärande.

Examination

Kursen examineras genom att studenten skriftligen beskriver och analyserar socialpsykologiska begrepp kopplade till undervisning med hjälp av några av de teorier och begrepp som introduceras i kursen. Formerna för tentamen beskrivs under egen rubrik senare i denna studiehandledning.

Fusk och plagiat

Försök att vilseleda vid examination eller när studieprestation annars ska bedömas kallas för fusk eller plagiat. De fall av fusk eller plagiat som upptäcks kommer att anmälas till Disciplinnämnden.

Informationen nedan kommer från liu.se <http://www.student.liu.se/regler-rattigheter-sakeJFet/lagar-regler-rattigheter/disciplinarenden/fusk?l=sy> där du kan läsa mer om vad som räknas som fusk och plagiat samt hitta vidare till mer information.

Exempel på vad LiU:s Disciplinnämnd bedömt som vilseledande är:

- plagiat av uppsats eller hemtentamen
- otillåtet samarbete med annan grupp vid enskilt arbete av exempelvis projektarbete

Vad innebär att vilseleda när studieprestation bedöms?

Som student är det ditt ansvar att ta del av information om vad som är tillåtet och inte tillåtet vid en examination. Vid osäkerhet är det alltid bättre att fråga läraren för att undvika missförstånd.

Det räcker med ett försök att vilseleda för att disciplinär åtgärd ska kunna vidtas.

Vad är plagiat?

Plagiat är när man utger sig för att ha gjort ett arbete själv som någon annan har producerat. Det innebär att man skriver av en text utan att ange källan. Det är även när man använder texter mer eller mindre ordagrant utan att använda sig av citattecken. För att undvika att bli misstänkt för plagiat ska du alltid ange källan till den text som du använder dig av samt att sätta ut citattecken när du ordagrant återger från en annan text. Den text som du skriver får inte ligga för nära originalet, du ska alltid använda dina egna ord i det material som du skriver. Mer information om plagiering finns på Universitetsbiblioteket.

Kontaktpersoner

Lärare

Åsa Mårtensson, asa.martensson@liu.se (kursansvarig) 013-28 20 80

Jonas Forsmark, jonas.forsmark@liu.se (lärare) 013-20 xx xx

Utbildningsadministratör

Linda Alm, Linda.alm@liu.se 013 – 28 20 76 kommer uppdateras

- vid frågor rörande administrativa ärenden, exempelvis inrapportering av studieresultat i LADOK.

Studievägledning

Monica Larsson, monica.larsson@liu.se 013 – 28 57 98

Kursutvärdering

Enligt högskoleförordningen ska studenter som deltar i eller avslutar en universitetskurs ges möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen. Inom den här kursen sker detta genom Linköpings universitets elektroniska kursutvärderingssystem (Evaluate). När kursvärderingen öppnas får alla studenter som är registrerade på kursen ett mail med en länk till studentportalen, där en enkät kan fyllas i. Kursansvarig uppmanar alla studenter att ta denna chans att förbättra lärarutbildningarna vid Linköpings universitet för kommande studenter.

Utöver detta kommer vi att följa upp och utvärdera föreläsningar och seminarier löpande.

Kursledningen uppmuntrar till frågor och feedback kontinuerligt. Vid kursavslut finns det utrymme för muntlig utvärdering av kursen.

Inte tillåtet att spela in undervisning

Linköpings universitet har 2012-02-16 beslutat att ljudupptagning, fotografering, filmning och liknande inspelning av föreläsningar, seminarier och andra undervisningssituationer inte är tillåten. Ett undantag är studenter med funktionsnedsättning, som med anledning av denna behöver särskilda hjälpmedel, äger rätt att göra ljud- och bildupptagning. Då får det endast göras av studenten själv genom personlig närvaro vid föreläsningen. Sådant behov ska meddelas i god tid före föreläsningen. Det är den enskilde studenten som har ansvar att vid förfrågan uppvisa intyg om sådant behov, utfärdat av koordinator för studenter med funktionshinder vid Linköpings universitet. (*Regler för studenter om möjlighet till ljud- och bildupptagning i samband med undervisningssituationer vid Linköpings universitet, Dnr LiU-2012-00312*)

Kursens upplägg och schema

För att kunna nå kursmålen är det viktigt att delta i de campusförlagda delarna av utbildningen och som kursansvarig betraktar jag föreläsningar och seminarier som obligatoriska.

Även när kursen genomförs på distans vill vi att du avsätter dessa dagar för ”närvaro”.

Länkar till möten i zoom kommer att presenteras i slutet av augusti. Till dess, om du inte har gjort det redan, installera gärna zoom på din dator så går det smidigt när det är dags.

Hur du gör hittar du här: <https://www.student.liu.se/itsupport/zoom-student?!=sv>

Campusträff 1

Torsdag 27 augusti

10.15 **Introduktion**, genomgång av kursmål, kursdesign, examination, betygskriterier, former för återkoppling, genomgång av Lisam (ÅM + JF)

12.00 **Lunch**

13.15 **Föreläsning** med Robert Thornberg, Socialpsykologi i skolan.

15.15 - 17 **Litteraturseminarium 1**: Läs Thornberg (2020) Förord, kap. 1, 2, 4 & 6 samt Aspelin och Persson, (kap 1 – 3, (4 för teoretisk förankring) 7, 9) (2011) (JF)

Fredag 28 augusti

9.15 **Föreläsning** med Andrzej Szklarski om ledarskap i klassrummet.

11.15 Reflektion kring föreläsningen samt frågor kring tentamen. (ÅM/JF).

12.00 Lunch

13.15–15 **Workshop 1**, Lärares ledarskap (JF)
Läs Thornberg (2020) kap 3; Hammar Chiriac, E. & Hempel, A. (red.) (2005) kap 6; Granström (2007); Hugo (2011); Vähäsantanen, Saarinen & Eteläpelto (2010); Mårtensson, Andersson & Nyström (2019).

15.15–16.00 Reflektion (JF)

Campusträff 2

Torsdag 17 september

10.15 **Föreläsning** med Andrzej Szklarski om konflikter och konflikthantering

12.00 **Lunch**

13.15 **Workshop 2** (ÅM)
Läs Szklarski (2007 eller 2019), Hakvoort och Friberg (2015) kap 1-4 & 7, Thornberg (2020) kap 9 och Hammar Chiriac, E. & Hempel, A. (red.) (2005) kap 8.

15.15–17 **Återsamling**, presentation, diskussion (ÅM)

Fredag 18 september

- 8.15 **Föreläsning**, Paul Horton om mobbning
- 10.15 **Föreläsning**, Layal Wiltgren om regelverk och lagstiftning kring likabehandling och diskriminering
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Workshop 3 Normkritik i praktiken** Emilia Åkesson
Läs: Wernersson, I. "Genusordning och utbildning – förr och nu". I: *Lärande Skola Bildning* (2017) och Hedlin, M. *Lilla Genushäftet 2.0*.
- 15.15 – 17 **Litteraturseminarium 2 Mobbning** Åsa Mårtensson
Brottsförebyggande rådet, BRÅ. (2009) s. 15–22, Skolverket. (2011) och Thornberg, R. (2020). Kap 7, 8 och 10
-

Campusträff 3

Tisdag 6 oktober – vi återkommer närmare träffen om den genomförs på campus eller digitalt.

- 10.15 **Grupparbete: Litteraturseminarium 3**, Grupparbete, (ÅM)
Läs Hammar Chiriac & Hempel, (2005) kap 1–5, 9
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Workshop 4** om grupparbete (JF)
- 16.15–17 **Utvärdering och tentagenomgång** (ÅM/JF)

Examinering

Kursen examineras genom **hemtentamen**. Den skriftliga hemtentamen ska lämnas in i **Lisam**, under rubriken Inlämningar, **senast den 23 oktober klockan 17.00**. Via Lisam skickas inlämnade texter till Urkund för bedömning av graden av överensstämmelse med material på Internet samt tryckta texter.

Här följer instruktioner för hemtentamen:

- Läs igenom samtliga instruktioner innan du börjar skriva.
  - Texten ska vara skriven i Times New Roman, 12 punkter, 1,5 radavstånd.
  - Tentan får maximalt omfatta **5 000 ord**.
  - Döp din tentamen till förnamn.efternamn när du lämnar in den.
  - Infoga ditt namn och kurskod överst i dokumentet (i sidhuvudet).
  - Det är viktigt att du använder begrepp, referenser och teorier från kurslitteraturen.
- Fetmarkera** de centrala begrepp som du använder. Det kan t.ex. se ut så här:

Ett sätt att organisera och arbeta med konflikthantering i skolan är att ta hjälp av **Cohens konfliktpyramid** (Hakvoort & Friberg, 2015). Pyramiden delar in arbetet i fyra nivåer: Förebyggande arbetet, hantering, hjälp och slutligen stopp. Det förebyggande arbetet beskrivs som.....

- Du ska **referera** till de författare och den litteratur där du hämtar dina teorier och begrepp.
- Det är av vikt att du i **samtliga delfrågor** utgår från, diskuterar och/eller förhåller dig kritisk till de begrepp, resonemang och teorier som finns i kurslitteraturen.
- Alla frågorna ska vara skrivna i ett och samma dokument.

Omtentamen

Den som blir underkänd på någon av tentamen ges två möjligheter till omtentamen under året.

Omtentatillfälle 1: 2020-11-27 kl. 17.00

Omtentatillfälle 2: 2021-01-11 kl. 17.00

Efter det erbjuds du att tentera i samband med att kursen ges nästa tillfälle.

Litteratur

Titlar angivna med * finns att läsa online.

Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2018). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups

Brottsförebyggande rådet, BRÅ. (2009). *Effekter av anti-mobbningsprogram: Vad säger forskningen?* *

https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180003644/2009_effekter_anti-mobbningsprogram.pdf

Granström, Kjell. (2007) Ledarskap i klassrummet. I Kjell Granström (red.) *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. * s. 12 - 32

Hedlin, Maria (2010). *Lilla genushäftet 2.0 Om genus och skolans jämställdhetsmål*. Växjö: Linneuniversitetet. *

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (2015). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups.

Hammar Chiriac, Eva & Hempel, Anders (red.) (2013). *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisning*. Lund: Studentlitteratur. Kap 1 – 6 & 9.

Hugo, Martin (2011). *Från motstånd till framgång – att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.

Mårtensson, Åsa, Andersson, Per & Nyström, Sofia (2019) A recruiter, a matchmaker, a firefighter: Swedish vocational teachers' relational work. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*.(9)1, 89–110 <http://www.njvet.ep.liu.se/article.asp?DOI=10.3384/njvet.2242-458X.199189> *

Skolinspektionen (2016) *Lärarstöd och arbetsformer i gymnasieskolans yrkesprogram*. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/planerade-pagande-granskningar/arbetsformer-och-lararstod/arbetsformer-lararstod-rapport.pdf>

Skolverket. (2011). *Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning*. Stockholm: Fritzes *

Szklarski, Andrzej. (2019). Skolan som en arena för socialt samspel. I Susanne Köpsén: *Lära till yrkeslärare*. Lund: Studentlitteratur. 15 s. eller Szklarski, Andrzej. (2007) Om konflikter och konstruktiv konflikthantering. I Kjell Granström (red.) *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. *)

Thornberg, Robert. (2020). *Det sociala livet i skolan: Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.

Wernersson, Inga. (2017). Genusordning och utbildning – förr och nu. I Ulf. P. Lundgren, Roger. Säljö & Caroline. Liberg (Red.) *Lärande skola bildning Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur och kultur. S. 435–456.

Vähäsantanen, Katja., Saarinen, Jaana. & Eteläpelto, Annelie. (2010). Between school and working life: Vocational teachers' agency in boundary-crossing settings. *International Journal of Educational Research* 48(2009) 395–404. Doi: 101016.j.ijer.2010.04.003

Under bearbetning

Bilaga 1 Presentation av artiklar med speciellt fokus på yrkeslärares relationella arbete i samband med apl.

Vähäsantanen, Katja., Saarinen, Jaana. & Eteläpelto, Annelie. (2010). Between school and working life: Vocational teachers' agency in boundary-crossing settings. *International Journal of Educational Research* 48(2009) 395-404. Doi: 101016.j.ijer.2010.04.003

I artikeln använder författarna begreppet "agency" som är svårt att översätta till svenska. Agency står för ett agentskap, (en förmåga) att handla och agera. Här använder jag "roll/er", fundera gärna över vilket begrepp som du tycker passar in.

Med syfte att undersöka vilka roller yrkeslärare tar på sig/använder vid sitt arbete på gränsen mellan skola och arbetsliv genomförde Vähäsantanen, Saarinen och Eteläpelto 16 intervjuer med yrkeslärare. Efter en narrativ analys fann de att lärarna hade en repertoar av roller som de antog i kontakter med företrädare för yrket. Dessa var i) begränsad roll (restricted agency), ii) omfattande roll (extensive agency), iii) mångfaldig balanserande roll (multifaced balancing agency), iv) till situationen anpassad roll och v) relationellt framväxt roll. Dessa roller var sammanflätade med yrkeslärares känsla av deras professionella jag, deras medvetenhet om relationer med personal på arbetsplatsen och deras syn på sin professionella roll i arbetet som yrkeslärare. Hur lärarna ser på sin roll och agerar skapar olika förutsättningar för dem i sitt uppdrag som yrkeslärare i att planera för undervisning i det gränsöverskridande arbetet som planering för lärande på arbetsplatsen innebär.

Läs framförallt resultatdelen (Findings) och diskussionen (Concluding discussion) för att förstå de olika rollerna. Fundera på hur du som yrkeslärare kan komma att behöva göra i framtiden för att skapa goda relationer till alla de som du möter i ditt arbete med att skapa apl-platser.

Mårtensson, Åsa., Andersson, Per. & Nyström, Sofia. (2019) Recruiter, match-maker and Firefighter – Swedish vocational teachers' relational work *Nordic Journal of Vocational Education and Training* (9)1, s. 89 – 110. Doi: 10.3384/njvet.2242-458X.199189

En förkortad version finns på svenska i Venue en elektronisk tidskrift från Linköpings universitet. Sök på <https://venue.ep.liu.se/>

Hur kan du relatera dina (vfu)erfarenheter av att planera för lärande på apl med det som Mårtensson, Andersson och Nyström beskriver? Vad stämmer/inte?

Vad drar du för lärdomar av artiklarna?